

การส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สุดธิดา อโหสี¹, นันทิพย์ คำแร่¹

¹คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

สุดธิดา อโหสี, นันทิพย์ คำแร่. (2566). การส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย ปีที่ 6(2), 2566 : 71 - 86

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ก่อนและหลังการส่งเสริม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ของนักเรียนที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน และนักเรียนโรงเรียน บ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี จำนวน 43 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ คู่มือการส่งเสริมแบบทดสอบความรู้ และแบบวัดทัศนคติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Paired t-test และ One way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า พบพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารท้องถิ่นจำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ขลุ่ เพชรสังฆาต อคี้ทวาร ว่านหางจระเข้ คู่มือมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.19/81.70 และมีดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.6143 หมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการส่งเสริมร้อยละ 61.43 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อน การส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความรู้และทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การส่งเสริม สมุนไพร ริดสีดวงทวาร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความรู้ ทัศนคติ

The promoting of knowledge body about herb plants of Hemorrhoids Treatment for environmental conservation

Sudtida Ahosee¹, Namtip Cumrae¹

¹Faculty of Environment and Resource Studies, Mahasarakham University
Kham Riang Sub-District, Kantharawichai District, Maha Sarakham province 44150

Sudtida Ahosee, Namtip Cumrae. (2023). The promoting of knowledge body about herb plants of Hemorrhoids Treatment for environmental conservation. Vol. 6(2), 2023: 71 - 86

Abstract

The purposes of this research was to investigate the uses of about herb plants of Hemorrhoids treatment, to develop a manual of promoting knowledge body about herb plants of hemorrhoids treatment for environmental conservation, to study and compare knowledge body about herb plants of hemorrhoids treatment for environmental conservation before and after promotion, and to study and compare knowledge and attitudes toward knowledge body about herb plants of hemorrhoids treatment for environmental conservation of students of different grades. The sample were 3 community experts and 43 students of Ban Khok Sung Nong Siew Nong Khee School, by purposive sampling. The research instruments were interview, promoting manual, knowledge test and attitude test. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and the statistics used in hypothesis testing are Paired t-test and One-way ANOVA. The results of this research were as follows : there were 4 herb plants of Hemorrhoids treatment; *Pluchea indica* (L.) *Cissus quadrangularis* (L.) *Rotheca serrata* (L.) *Aloevera* (L.). The results of the research showed that the manual was efficiency of 88.19/81.70. The effectiveness of the activity manual index was equal 0.6143. The students had more knowledge and effected to increased student progress after the promoting manual at 61.43%. After the promotion, the students had average score of knowledge and attitude higher than before the promotion statistically significantly at the .05 level. And there were no difference between average score of knowledge and attitude towards about medicinal plants of Hemorrhoids treatment of students with different grades.

Keywords : promotion, herb plants, Hemorrhoids treatment, Environmental conservation, knowledge, attitudes

1. บทนำ

พืชสมุนไพรเป็นผลผลิตจากธรรมชาติ ที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้เป็นประโยชน์ เพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ตั้งแต่โบราณกาลแล้ว เช่น ในเอเชียก็มีหลักฐานแสดงว่า มนุษย์รู้จักใช้พืชสมุนไพรมากกว่า 6,000 ปี แต่หลังจากที่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการสังเคราะห์ และผลิตยาจากสารเคมีในรูปที่ใช้ประโยชน์ได้ง่ายสะดวกสบายในการใช้มากกว่าสมุนไพร ทำให้ความนิยมใช้ยาสมุนไพรลดลงมาเป็นอันมากเป็นเหตุให้ความรู้วิทยาการด้านสมุนไพรขาดการพัฒนา ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ในปัจจุบันทั่วโลกได้ยอมรับแล้วว่า ผลที่ได้จากการสกัดสมุนไพรให้คุณประโยชน์ดีกว่ายาที่ได้จากการสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับในประเทศไทยเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ (รังสรรค์ โฉมยา, 2553: เว็บไซต์)

ริดสีดวงเป็นโรคที่ถูกกล่าวถึงทั้ง ในทางการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย ในแผนปัจจุบันโรคริดสีดวงจะเป็นลักษณะของโรคที่เกิดขึ้นกับเยื่อบุอ่อน ๆ ภายในร่างกายที่มีช่อง หรือบริเวณเยื่อบุอ่อน ๆ ปกติก็มีโอกาสเป็นโรคริดสีดวงได้ทั้งสิ้น ส่วนในทางการแพทย์แผนไทย ริดสีดวง คือ โรคที่เมื่อแรกเกิดจนถึงอายุ 15 ปี รักษาตามขวางไม่หมด ทำให้พืชตามขวางหลบในเข้าไปกินตับ ปอด หัวใจ กลายเป็นริดสีดวง และลุกลามไปเป็นมะเร็งต่อไป ในคัมภีร์มหาโชตรัตได้กล่าวถึงริดสีดวงว่าด้วยริดสีดวงมหากาฬ 4 จำพวกคือ เกิดที่คอ ในอก ในทวาร และในลำไส้ส่วนทางการแพทย์แผนปัจจุบันเมื่อพูดถึงริดสีดวงส่วนใหญ่จะกล่าวถึงหรือให้ความสำคัญกับ ริดสีดวงตา จมูก ทวาร โดยโรคริดสีดวงทวารถือว่าเป็นโรคที่พบได้บ่อยและมีอุบัติการณ์เกิดสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโรคเรื้อรังซึ่งในการรักษาริดสีดวงทวารนี้ส่วนใหญ่จะใช้ยา การผ่าตัด ซึ่งใช้งบประมาณสูง ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยเอง และกลับมาเป็นได้อีก ส่วนตำรายาแผนไทยที่ใช้รักษายังมีอยู่น้อย และจากข้อมูลจำนวนประชากรที่ใช้ยาแผนโบราณหรือยาสมุนไพรรักษาริดสีดวงยังมีน้อย การศึกษาดารายาพื้นบ้านที่บันทึกเกี่ยวกับโรคริดสีดวงเพื่อค้นหาใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อช่วยให้ประชาชนมีทางเลือกที่หลากหลายในการรักษา (อรทัย เนียมสุวรรณ และคณะ, 2556: 8)

โรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองซี ตั้งอยู่ในตำบลนาข่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนเพื่อเน้นส่งเสริมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียนในท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรทางด้านพืชสมุนไพรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและครอบครัวและเกิดทัศนคติที่ดีต่อการใช้ประโยชน์ของสมุนไพรไทย

ดังนั้นผู้วิจัยต้องการศึกษาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อนำไปส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองซี เพื่อให้ นักเรียนได้มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารในท้องถิ่น
- 2) เพื่อพัฒนาคู่มือส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 3) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ก่อนและหลังการส่งเสริม
- 4) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารของนักเรียนที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน

3. สมมติฐานการวิจัย

- 1) ทราบถึงการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารในท้องถิ่น
- 2) คู่มือส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 3) นักเรียนมีความรู้และทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม
- 4) นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1) ตัวแปรต้น ได้แก่

1.1) คู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้

1.2) ระดับชั้น

4.2) ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1) ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้

2.2) ทักษะการตัดพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลนาข่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน และนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้ ตำบลนาข่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 205 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ ประชาชนชาวบ้านที่มีประสบการณ์เป็นหมอยามากกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้ จำนวน 43 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร

2) คู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร

4) แบบวัดทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร

5.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

1) สัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้านเรื่องการ उपयोगประโยชน์จากพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร

2) ลงพื้นที่ศึกษาสวนสมุนไพร ณ สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบ แบบทดสอบความรู้แบบวัดทัศนคติ และคู่มือการส่งเสริม

ระยะที่ 2 การออกแบบเครื่องมือ และการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1) สร้างคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ประกอบไปด้วย 3 หน่วยการส่งเสริม

2) สร้างแบบทดสอบความรู้จำนวน 15 ข้อ และสร้างแบบวัดทัศนคติ จำนวน 15 ข้อ

3) นำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แบบวัดทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

4) ความเหมาะสมของคู่มือการส่งเสริมเท่ากับ 4.77 มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 88.19 ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 81.70 และค่าดัชนีประสิทธิผล ($E.I.$) เท่ากับ 61.43 แสดงว่านักเรียนที่เข้าร่วมการส่งเสริมมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

5) นำแบบทดสอบความรู้และแบบวัดทัศนคติ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนโรงเรียนนาข่าวิทยาคม จำนวน 32 คน พบว่าความยากง่ายของแบบทดสอบความรู้รายข้ออยู่ระหว่าง 0.50-0.69 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าระหว่าง 0.31-0.80 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่า 0.917 และแบบวัดทัศนคติ พบว่าค่าอำนาจจำแนกรายข้อ มีค่าระหว่าง 0.72-0.86 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่า 0.970 แสดงว่าสามารถนำไปใช้งานวิจัยได้

6) ปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือนำไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้

ระยะที่ 3 การถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมศึกษา

ขั้นเตรียมการส่งเสริม

1) ติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้ เพื่อขออนุญาตในการลงพื้นที่และจัดกิจกรรมการส่งเสริม

2) การส่งเสริม ประกอบด้วยการบรรยาย ประกอบกับการใช้ตัวอย่างยาสมุนไพรเพื่อสร้างองค์ความรู้ และการสอดแทรกทัศนคติเกี่ยวกับความหมาย

ความสำคัญ พฤกษศาสตร์พื้นบ้านและสารสำคัญทางยา สรรพคุณและประโยชน์จากพืชสมุนไพร และการอนุรักษ์ พืชสมุนไพร โดยให้สัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับสมุนไพร รักษาโรคผิวหนัง

3) สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม คือ คู่มือการ ส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ระยะเวลาในการจัด กิจกรรม 2 วัน

ขั้นตอนกิจกรรมการส่งเสริม

1) วัดผลก่อน การส่งเสริม โดยใช้ แบบทดสอบความรู้ และแบบวัดทัศนคติต่อพืชสมุนไพร รักษาโรคผิวหนัง เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2) จัดกิจกรรมส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับ พืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง 3 หน่วยการส่งเสริม คือ พฤกษศาสตร์พื้นบ้านและสารสำคัญทางยาพืชสมุนไพร รักษาโรคผิวหนัง สรรพคุณและการใช้ประโยชน์จากพืช สมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง และการอนุรักษ์พืชสมุนไพร รักษาโรคผิวหนังประกอบไปด้วย 2.1) ขั้นนำเข้าสู่ กิจกรรม เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนที่เข้า รับการส่งเสริม หรือการสร้างบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อ การเรียนรู้โดยการสร้างความคุ้นเคยกับผู้เข้ารับการ ส่งเสริม 2.2) ขั้นกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยมีเทคนิคและวิธีการ จัดกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ และทัศนคติที่ดี ดังนี้ การบรรยาย การถามตอบเป็นวิธีที่ทำให้กลุ่ม ตัวอย่างมีโอกาสโต้ตอบกับผู้บรรยายและแสดงความ คิดเห็นร่วมกัน และการใช้ตัวอย่างสมุนไพรประกอบการ บรรยายแยกตัวอย่าง

ขั้นตอนวัดผลการจัดกิจกรรม

ครั้งนี้วัดผลระหว่างการส่งเสริมโดยใช้ แบบทดสอบความรู้และแบบวัดทัศนคติต่อพืชสมุนไพร รักษาโรคผิวหนัง

1) วัดผลหลัง การส่งเสริม โดยใช้ แบบทดสอบความรู้ และแบบวัดทัศนคติ

2) สรุปผลการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับ พืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง เพื่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม

5.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพื้นฐานได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ ความรู้ ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ค่าความเชื่อมั่นทั้ง ฉบับ ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ค่า ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ค่าดัชนีประสิทธิผล ($E.I$)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Paired t -test และ F-test (One Way ANOVA) ที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ .05

6. สรุปผลวิจัย

6.1 ผลการศึกษาการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับพืช สมุนไพรรักษาโรคผิวหนังในท้องถิ่น พบว่า ผลการ สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของ พืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนังในชุมชนตำบลนาข้าว อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3 คน พบว่า มีการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง ในชุมชนตำบลนาข้าว อำเภอบึงสามพัน จังหวัด มหาสารคาม มีการใช้ประโยชน์มีทั้งหมด 4 ชนิด คือ ขลุ่ โดยการนำเปลือกต้นขลุ่มาต้ม เอาไอร่มทวารหนัก และ นำน้ำขลุ่ที่ต้มเสร็จพักไว้ให้อุ่นแล้วรับประทาน เพื่อช่วย รักษาโรคผิวหนัง เพชรสังฆาต ใช้เถาเพชรสังฆาตสด ขนาด 1 ข้อมือ ยัดใส่ก้นกล้วยสุกกินก่อนอาหาร 3 เวลา จน ริดสีดวงทวารหาย อคติทวาร นำใบมาตากแห้ง ไปบดคลุก รวมกับน้ำผึ้งปั้นเป็นเม็ดกิน 2-3 เม็ด ช่วยให้ริดสีดวงทวาร ยุบฝ่อ และว่านหางจระเข้ นำใบว่านหางจระเข้มาปอก เปลือกให้เหลือแต่โคนจากนั้นนำไปล้างน้ำยาสีเหลืองออกให้ สะอาดเหลาเป็นแท่งมาเหน็บไว้ที่ในรูทวารหนักเพื่อรักษา ริดสีดวงทวาร (ดังตาราง ที่ 1)

ตารางที่ 1 การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารโดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน

ชื่อสมุนไพร	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ส่วนที่ใช้	วิธีนำมาใช้	ผู้ให้สัมภาษณ์
ขลุ้	<i>Pluchea indica</i> (L.) Less.	หนาดงัว	เปลือกต้น	นำมาต้ม เอาไอรรมทวารหนัก และนำน้ำขลุ้ที่ต้มเสร็จพักไว้ให้เย็นแล้วรับประทาน เพื่อช่วยรักษาริดสีดวงทวาร	พ่อสมาน พันโนราช, พ่อสม อัมมะโต
เพชรสังฆาต	<i>Cissus quadrangularis</i> L.	สามร้อยปล้อง	เถา	ใช้เถาเพชรสังฆาตสด ขนาด 1 ข้อมือ ยัดใส่ก้นแล้วสุกกินก่อนอาหาร 3 เวลา จนริดสีดวงทวารหาย	พ่อสมาน พันโนราช, พ่อสม อัมมะโต
อติศิทวาร	<i>Rothea serrata</i> (L.) Steane & Mabb.	-	ใบ	นำใบมาตากแห้ง ไปบดคลุกรวมกับน้ำผึ้งปั้นเป็นเม็ดกิน 2-3 เม็ด ช่วยให้หัวริดสีดวงทวารยุบฝ่อ	พ่อวิกุล กออำไพ, พ่อสมาน พันโนราช, พ่อสม อัมมะโต
ว่านหางจระเข้	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	ว่านหางเข้	ใบ	นำใบว่านหางจระเข้มาปอกเปลือกให้เหลือแต่โคนจากนั้นนำไปล้างน้ำยาสีเหลืองออกให้สะอาดเหลาเป็นแท่งมาเหน็บไว้ที่ในรูทวารหนักเพื่อรักษาริดสีดวงทวาร	พ่อวิกุล กออำไพ, พ่อสมาน พันโนราช, พ่อสม อัมมะโต

6.2 ผลการพัฒนาคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า การพัฒนาคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้ ตำบลนาข่า อำเภอลำปลายมาศ จังหวัด

มหาสารคาม พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.19/81.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.6143 หมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในกาส่งเสริมร้อยละ 61.43 (ดังตารางที่ 2-3)

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (E₁/E₂)

หน่วยการส่งเสริม	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	562	13.17	0.76	88.19
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	527	12.28	0.87	81.70
ประสิทธิภาพของการส่งเสริม เท่ากับ 88.19/81.70				

ตารางที่ 3 ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลรวมคะแนนทดสอบ ก่อนการส่งเสริม	ผลรวมคะแนนทดสอบ หลังการส่งเสริม	จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็มของการ ทดสอบการส่งเสริม	ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือ
339	529	43	15	0.6143

6.3 ผลการศึกษาความรู้ก่อนและหลังส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ก่อนการส่งเสริมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =

7.74) และหลังการส่งเสริมมีคะแนนความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 12.28) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (n=43)

รายการ	ก่อนการ ส่งเสริม		ระดับ ความรู้	หลังการส่งเสริม		ระดับ ความรู้	t	df	P
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.				
ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร (N=15)	7.74	1.22	ปานกลาง	12.28	0.87	มาก	-23.51	42	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.4 ผลการศึกษาทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้ พบว่า ก่อนการส่งเสริมนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และหลังการส่งเสริมมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมอยู่

ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมมีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติหลังการส่งเสริมมากกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติก่อนและหลังส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้ paired *t*-test ก่อนและหลังการส่งเสริม (n=43)

รายการ	ก่อนการส่งเสริม		ระดับทัศนคติ	หลังการส่งเสริม		ระดับทัศนคติ	t	df	P
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.				
ทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง (N=5)	3.20	0.52	ไม่แน่ใจ	4.27	0.23	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	-17.62	14	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.5 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ และทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนังของนักเรียนที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน มี

ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง ไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน ทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง ไม่แตกต่างกัน (ดังตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ และทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้ ที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน (n=43)

ด้าน	ระดับชั้น	จำนวน	One-Way ANOVA			
			$\bar{X}$	S.D.	F	P
ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง (N=15)	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	11	12.18	0.87	0.179	0.837
	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	13	12.38	0.86		
	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	19	12.26	0.80		
ทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง (N=5)	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	11	4.43	0.39	0.195	0.824
	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	13	4.34	0.36		
	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	19	4.41	0.33		

7. อภิปรายผล

7.1 ผลการศึกษาการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารในท้องถิ่น ผลการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ในชุมชนตำบลนาข่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3 คน พบว่า มีการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ในชุมชนตำบลนาข่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม มีการใช้ประโยชน์มีทั้งหมด 4 ชนิด คือ ชลูด โดยการนำเปลือกต้นชลูดมาต้ม เอาเฮอร์มาทวารหนัก และนำน้ำชโลมที่ต้มเสร็จพักไว้ให้อุ่นแล้วรับประทาน เพื่อช่วยรักษาริดสีดวงทวาร เพชรสังฆาต โดยการนำเพชรสังฆาตสด 2-3 ปล้อง มากินโดยยัดใส่ในกล้วยสุก แล้วกลืนห้ามเคี้ยว หลังอาหารเช้าเย็น กินติดต่อกันไปเรื่อย ๆ จนริดสีดวงทวารหายดี อีกคือทวาร โดยการนำใบอติทวารมาตากแห้ง นำไปบดหรือปั่นเป็นก้อนเล็ก ๆ คลุกรวมกับน้ำผึ้ง รับประทานครั้งละ 2-3 ก้อน ทุกวัน จะช่วยให้หัวริดสีดวงทวารยุบฝ่อได้ และว่านหางจระเข้ โดยการนำว่านหางจระเข้ มาเหน็บไว้ที่ทวาร เพื่อรักษาริดสีดวงทวาร (พ่อสม อัมมะโต, 2564: สัมภาษณ์) พ่อสมาน พันโนราช (2564: สัมภาษณ์) พ่อวิกุล ก่ออำไพ (2564: สัมภาษณ์) ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของคู่มือการใช้สมุนไพรในโรงเรียน (2561: 1-2) การส่งเสริมให้นำสมุนไพรไปใช้ในโรงเรียนจะเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่รู้จักและเห็นคุณค่าของสมุนไพรในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ (2540: 2-3) สมุนไพรกำเนิดจากธรรมชาติและมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะในด้านสุขภาพนั้นหมายถึงทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาโรค การนำสมุนไพรมาใช้เป็นยาต้องคำนึงถึงธรรมชาติของสมุนไพรแต่ละชนิดพันธุ์สมุนไพรสภาวะแวดล้อมในการปลูกฤดูกาลและช่วงเวลาที่ เก็บสมุนไพร นับเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดคุณภาพของสมุนไพร และสอดคล้องกับแนวคิดของวันดีกฤษณพันธ์ (2538: 2-3) สมุนไพรนอกจากจะใช้เป็นยาแล้ว ยังใช้เป็นประโยชน์เป็นอาหาร เครื่องดื่ม ใช้เป็นอาหารเสริม เป็นส่วนประกอบในเครื่องสำอาง ใช้แต่งกลิ่น แต่งสีอาหาร และยา ตลอดจนใช้เป็นยาฆ่าแมลงอีกด้วย แต่ทั้งนี้ ต้อง

เลือกใช้สมุนไพรให้ถูก และปริมาณที่เหมาะสมด้วย ดังนั้นที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากปราชญ์ทั้ง 3 คน มีพื้นฐานความรู้จากการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรมาจากบรรพบุรุษที่เป็นหมอชาวบ้านมาก่อน มีการนำสมุนไพรมาใช้โดยการลองผิดลองถูก กลายเป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ทรงคุณค่า สืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับปราชญ์ท้องถิ่นกลุ่มนี้มีความ พยายามที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีการ เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ และมีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปรัชญาเศรษฐกิจ 109 พอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ (ศพก.) พร้อมทั้งจะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชน ทัวไปที่สนใจด้านสมุนไพร

7.2 ผลการพัฒนาคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่าจากผลการศึกษาการพัฒนาคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี้ ตำบลนาข่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.19/81.70 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคู่มือส่งเสริมองค์ความรู้ เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมการส่งเสริมใน คู่มือส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ทั้งหมด 3 หน่วยการส่งเสริม ได้แก่ หน่วยการส่งเสริมที่ 1 พฤกษศาสตร์พื้นบ้านและสารสำคัญทางยาพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร หน่วยการส่งเสริมที่ 2 สรรพคุณและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร และหน่วยการ ส่งเสริมที่ 3 การอนุรักษ์พืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ซึ่งผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ และมีดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.6143 หมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการส่งเสริมร้อยละ 61.43 แสดงให้เห็นว่าคู่มือส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความเหมาะสมกับนักเรียน ทำให้เกิดความสนใจและเพื่อให้มีความรู้และทัศนคติ เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศน์ มหารัตนกุล (2542: 113-114) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้คนน้อยกว่างาน แต่สามารถทำงานให้สำเร็จไม่ว่า จะเป็นการบรรลุ

ความสำเร็จในรูปแบบภารกิจ นโยบาย เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ก็ตาม ผลงานที่สำเร็จได้ใช้ 82 คนและทุนพอติดกับงาน และยังผลงานที่สำเร็จได้ใช้ทุนและคนต่ำมากเท่าใดยิ่งถือว่ามีประสิทธิภาพมากเท่านั้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ อนันท์งามสะอาด (2551:1)กล่าวว่า ประสิทธิภาพ(Effectiveness) หมายถึง ผลสำเร็จ ของงานที่เป็นตามความมุ่งหวัง (Purpose) ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ (Objective) หรือเป้าหมาย (Goal) และเป้าหมายเฉพาะ (Target) ได้แก่ 1) เป้าหมายเชิงปริมาณ จะกำหนดชนิดประเภทและจำนวนของ ผลผลิต สุดท้าย ต้องการที่ได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นลง 2) เป้าหมายเชิงคุณภาพ จะแสดงถึงคุณค่าของ ผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้นๆ 3) มุ่งเน้นที่จุดสิ้นสุดของกิจกรรม หรือการดำเนินงานว่าได้ผลตามที่ตั้งไว้หรือไม่ และที่สำคัญต้องมีตัวชี้วัด (Indicator) ที่ชัดเจน และสอดคล้องกับแนวคิดของวรวิทย์ พุกกากุลนันท์(2550:1) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง การปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Effectiveness is to do right things) หรือความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จุดสำคัญของประสิทธิภาพอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่ถูกคาดหวังตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และผลผลิตจริงที่มีขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2551: 127) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คู่มือ เป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการกระทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหนังสือที่ใช้แนวทางปฏิบัติให้กับผู้ใช้สามารถ กระทำสิ่งนั้น ๆ ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ส่วนคู่มือครูนั้นเป็นหนังสือให้แนวทางและแนะนำเกี่ยวกับสาระ วิธีการกิจกรรม สื่อวัสดุ อุปกรณ์และแหล่งข้อมูล แหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ปกติมักจะใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนเป็น หนังสือที่ครู ได้ศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผกา มาศ เรืองแก้ว และคณะ (2561: 1-11) ได้ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคู่มือการส่งเสริมการทําน้ำหมักชีวภาพจาก กากถั่วเหลือง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือ การส่งเสริมการทําน้ำหมักชีวภาพจากกากถั่วเหลือง ผลการศึกษาพบว่า คู่มือการส่งเสริมการทําน้ำหมักชีวภาพจาก กากถั่วเหลือง มีประสิทธิภาพของคู่มือเท่ากับ 80.92/83.12 ส่วนดัชนีประสิทธิผลของคู่มือการส่งเสริม (E.I) มีค่า เท่ากับ 0.7370 และชาวบ้านมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ร้อยละ 73.70 มีคะแนน

เฉลี่ยความรู้และ ทักษะคิด หลังการ ส่งเสริมมากกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีทักษะในการ ปฏิบัติการทําน้ำหมักชีวภาพ จากกากถั่วเหลืองอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของเขมสร ชันทะ และวรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม (2562: 20-29) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากมะกรูดในการดับ กลิ่นของมูลนิตินิ่งแวดล้อมศึกษา(เสลงภูมิ) สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านดงหวาย ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า คู่มือการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากมะกรูด ในการดับกลิ่นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.30/89.65 และมีดัชนีประสิทธิผลของคู่มือการส่งเสริม (E.I.) เท่ากับ 0.8324 นักเรียนเข้าร่วมการ ส่งเสริมมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ร้อยละ 83.24 มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ และทักษะคิด หลังการ ส่งเสริม มากกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติรดา เสนาดี และอดิศักดิ์ สิงห์สีโว (2562: 12-25) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการลดการใช้พลาสติกสำหรับนักเรียนโรงเรียน เทศบาลสามัคคีวิทยา ตำบลตลาดอำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของคู่มือ มีค่าเท่ากับ 86.80 / 84.80 และมีดัชนีประสิทธิผล (E.I) เท่ากับ 0.7644 หมายความว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ร้อยละ 76.44 สำหรับความรู้และทักษะคิดต่อการลดการใช้พลาสติก พบว่า ความรู้และทักษะคิดหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของนารีรัตน์ แสนภักดี และไพบุลย์ ลิ้มมณี (2562: 68-80) ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ป่าชุมชนโดย วิธีการบวชป่า สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองคู ตำบลหนองปลิง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า คู่มือมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.93/93.93 ส่วนดัชนีประสิทธิผลของคู่มือ เท่ากับ 0.8461 นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น และส่งผลให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น หลังการใช้คู่มืออบรม ร้อยละ 84.61 ก่อนการอบรมนักเรียนมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง หลังการอบรมอยู่ในระดับมาก ก่อนการอบรมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก และหลังการอบรมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้และทักษะคิดก่อน และหลังการอบรม พบว่า นักเรียนมีคะแนน

เจตคติและความรู้ และ ทศนคติหลังการอบรมมากกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.3 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคสัตว์ทวาร

1. ผลการศึกษาความรู้ก่อนการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคสัตว์ทวาร ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี พบว่า ก่อนการส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคสัตว์ทวาร โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และหลังการส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองขี มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคสัตว์ทวาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคสัตว์ทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีกระบวนการขั้นตอนการส่งเสริมที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน ประกอบกับมีคู่มือการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคสัตว์ทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องในการวิจัยร่วมด้วย ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้หลังการส่งเสริมสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2544: 26) ได้ให้คำอธิบายว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นตอนที่ผู้เรียนรู้เพียงแต่เกิดความจำได้โดยอาจจะเป็นการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน จะได้ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับ คำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ โครงสร้างและวิธีแก้ไขปัญหาส่วนความเข้าใจอาจแสดงออกมาในรูปของทักษะด้าน “การแปล” ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเขียนบรรยายเกี่ยวกับข่าวสารนั้นๆ โดยใช้ คำพูดของตนเองและการให้ความหมายที่แสดงออกมาในรูปของความคิดเห็นและข้อสรุป รวมถึงความสามารถ ในการคาดคะเนหรือการคาดความหมายว่าจะเกิดอะไรขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของมาโนช เวชพันธ์ (2537: 15-16) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้ นับเป็นครั้งแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำซึ่งอาจจะโดยการสำนึกได้มองเห็น ได้ยินหรือการได้ฟัง ความรู้นี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้ โดยประกอบด้วยคำจำกัดความหรือความหมายของเท็จจริง ทฤษฎีกฎโครงสร้างวิธีการแก้ไขปัญหาและมาตรฐาน เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความรู้เป็นเรื่องของการทำอะไรได้ระลึกได้โดยไม่ต้องใช้

ความคิดที่ซับซ้อนหรือใช้ ความสามารถของสมองมากนักด้วยเหตุนี้การทำให้จึงถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในทางจิตวิทยาและเป็น ขั้นตอนที่น่าไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจการนำความรู้ไปใช้วิเคราะห์การสังเคราะห์การประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ใช้ความคิดและความสามารถทางสมองมากขึ้นเป็นลำดับ และสอดคล้องกับแนวคิดของกิริติ ยศยิ่งยง (2549: 41) ได้ให้ความหมายของความรู้เป็นทรัพย์สินที่มั่นคงไม่ได้แต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ สำหรับองค์การ องค์การจึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ให้โดดเด่นนั้นเป็นต้นทุนที่สำคัญขององค์การ เพื่อได้เปรียบเทียบกับคู่แข่งการแข่งขันเพื่อเพิ่มคุณค่าในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการ ความพึงพอใจของ ผู้ใช้บริการ ตัวอย่าง เช่น ความรู้ที่เกิดขึ้นมานานแล้วหรืออาจจะเรียกว่าภูมิปัญญาหรือที่เรามักจะคุ้นหูกับคำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ ความรู้ไม่ได้เกิดมาจากผู้มีการศึกษาสูงเท่านั้น แต่ยังสามารถถูกผลิตขึ้นจากบุคคล ธรรมดาทั่วไปหรือเรียกว่า ชาวบ้าน ความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาชาวบ้านก็ได้มีคุณค่าที่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิปัญญา ของนักวิชาการและสังคมยุคปัจจุบันได้เชิดชูภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้ที่มีคุณค่ายิ่งเพราะความรู้ที่ถูกผลิตออกมาไม่ได้มาจากตัวหนังสือในตำราหรือการวิจัยในห้องทดลอง หากแต่เกิดมาจากประสบการณ์ที่ถูกสั่งทดลองผิดลองถูกสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ภูมิปัญญาเหล่านี้ให้เคลือบแฝงไว้ด้วยวัฒนธรรมทางสังคมอีกมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ ดุลสัมพันธ์ (2554: 53-54) การศึกษาการพัฒนาและส่งเสริมการใช้สารฆ่าแมลงจากธรรมชาติ เพื่อผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่หลังได้รับการฝึกอบรม เกษตรกรมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับสารกำจัดศัตรูพืชมากกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริจันทร์ ชูณหากัญจน์ และคณะ (2563: 205-212) ศึกษาการเปรียบเทียบ ความรู้เกี่ยวกับวิตามินดี ของบุคลากรสายสนับสนุนของคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาลมหาวิทยาลัยนวมินทราชินราช พบว่า คะแนนหลังให้ความรู้มีค่าสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับคะแนนก่อนให้ความรู้ในทั้งสองกลุ่มเช่นเดียวกับการศึกษาของ นัฏฐภรณ์ ปรีกโรธง และคณะ 2561: 186-199) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือฝึกอบรมการ

อนุรักษ์สมุนไพรรักษาโรค ป่าทาม สำหรับชุมชนบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลเกิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สมุนไพรรักษาโรค ป่าทาม ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า ชาวบ้านมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เพื่อการอนุรักษ์ในสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอาจเป็นเพราะมีการนำการถ่ายทอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษามาใช้อย่างเหมาะสม โดยมี คู่มือ ใบความรู้และตัวอย่างสมุนไพรรักษาโรคที่แสดงให้เห็นจริง ดังนั้น สามารถสร้างองค์ความรู้ให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองฮีได้ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไป เผยแพร่ต่อไปได้

2.ผลการศึกษาทัศนคติก่อนการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองฮี พบว่า ก่อนการส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองฮี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 อยู่ในระดับไม่แน่ใจ และหลังการส่งเสริม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า หลังการส่งเสริมมีคะแนน ทัศนคติมากกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองฮี ตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เพิ่มขึ้น เป็นไปตามแนวคิดของพิพัฒน์ ชารุณกร (2557: 222) ได้อธิบายความหมายของทัศนคติไว้ในบทความทางวิชาการ “เรื่องทัศนคติกับการประยุกต์ใช้ทางการตลาด” อย่างน่าสนใจว่าหมายถึงความโน้มเอียงที่จะตอบสนองในสิ่งที่ชอบหรือไม่ชอบ ต่อสิ่งที่เรากำลังให้คำตัดสินว่าเรารู้สึกว่าใช้ในความหมายของทัศนคตินั้นมีความหมายกว้างมากเพราะอาจจะเป็นบุคคลการกระทำเหตุการณ์เหตุผลความเห็นประเพณี สถาบันหรือประเด็นต่าง ๆ ทัศนคติมีลักษณะสำคัญสามประการดังนี้ 1) ประการแรกคือเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางตรงที่ประสบกับตนเองหรือประสบการณ์ทางอ้อมที่ได้รับข่าวสารข้อมูล

มาซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ 2) ประการที่สองคือความสม่ำเสมอทัศนคติมีความสม่ำเสมอแต่ไม่ได้หมายความว่ามีความคงทนถาวรเพราะว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ดังนั้นเราจึงสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้และถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะได้เปลี่ยนทัศนคติแต่ก็มิได้ ทราบความว่าเขาจะต้องทำตามหรือแสดงพฤติกรรมทัศนคติเสมอไป 3) ประการสุดท้ายคืออิทธิพลของ สถานการณ์จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติบางอย่างที่อาจจะเหมือนกันแตกต่างกันไปจากทัศนคติเดิมหรืออาจจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากทัศนคติที่มีอยู่ และสอดคล้องกับแนวคิดของนิพนธ์ แจ่มเยี่ยม (2544: 19) กล่าวว่า ทัศนคติคือสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้ โดยตรงแต่เราสามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างไรเราก็ทราบทันที และสอดคล้องกับแนวคิดของกมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527: 172) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการเรียนรู้ และประสบการณ์แล้วแสดงสภาวะทางร่างกาย และจิตใจด้านความพร้อมที่จะตอบสนองต่อบุคคลหรือสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัชพร ประทุม (2557: 53) ได้ ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการปลูกว่านหางจระเข้เพื่ออนุรักษ์สมุนไพรรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชา สิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมมีทัศนคติเพิ่มขึ้นกว่าก่อนส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวชิรญาณ นาสัยบุรณ์ (2558: 51) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการปลูกรางจืดเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมมีทัศนคติมากกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรุฒ ใสอุทรา (2557: 47) ได้ ศึกษาเรื่องการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้การปลูกพืชสวนครัวเพื่อสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านแมต ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า หลังการส่งเสริมนักเรียนมีคะแนนทัศนคติมากกว่าก่อนการส่งเสริมผลการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองฮี แสดงให้เห็นการนำกระบวนการถ่ายทอด

ทางสิ่งแวดล้อมศึกษามาใช้ในการส่งเสริม โดยมีสื่อคือ คู่มือการ ส่งเสริม ใบความรู้ และกิจกรรม ประกอบการ ส่งเสริมส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อ พืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง หลังการส่งเสริม มากกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

7.4 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติ ต่อพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนังของนักเรียน โรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียวหนองฮี ตำบลนาข่า อำเภอบ้านป่าหมื่น จังหวัดมหาสารคาม ที่มีระดับชั้นที่ ต่างกัน

1. ผลการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรตามรักษาโรคผิวหนัง เพื่อ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง ไม่ แตกต่างกัน เนื่องจากผู้เข้าร่วมการส่งเสริมเคยมี ประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านสมุนไพรเหมือนกัน และ ได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้โดยใช้กระบวนการที่มี ประสิทธิภาพในการส่งเสริม และสอดคล้องกับแนวคิด ของประยูร วงศ์จันทร์ (2559: 10) ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นการเรียนรู้เชิงระบบเนื่องจากสิ่ง ต่าง ๆ ที่อยู่บนโลกย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือระบบทั้งหลายจะอยู่ได้ก็ด้วยองค์ประกอบย่อย หลายๆ ชนิด จะช่วยส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบขึ้นได้ โดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เท่ากับ 12.18 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนน เฉลี่ยความรู้ เท่ากับ 12.38 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี คะแนนเฉลี่ยความรู้ เท่ากับ 12.26 และสอดคล้องกับ แนวคิด ของอักษร สวัสดิ์ (2542: 26-28) ได้ให้ ความหมายไว้ว่า ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การ เรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึง ความคิดวัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ที่เป็นอิสระแก่กันไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยุ่งยาก ซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้น การ ส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรค ผิวหนัง เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบทดสอบ ความรู้ในการวัดและประเมินผล เมื่อเปรียบเทียบความรู้ พบว่า ความรู้ของผู้เข้าร่วมการส่งเสริมที่มีระดับชั้น ต่างกัน ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของพร ธิดา วิเชียรปัญญา (2547: 21) ได้ให้ความหมายของ

ความรู้ไว้ว่า ความรู้คือ กระบวนการของการขัดเกลา เลือกใช้และบูรณาการ การใช้สารสนเทศเหล่านั้นจนเกิด ความรู้ใหม่ ความรู้ใหม่จึงเกิดขึ้น และสอดคล้องกับวิจัย ของสุธีมนต์ ทรงศิริโรจน์ และคณะ (2559: 1-10) ศึกษา เรื่องการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา หมู่บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า การศึกษาที่แตกต่างกันในชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับ ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ มี ความสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา นัยพัฒน์ (2556: 170-179) ได้ศึกษา ความรู้ และพฤติกรรมการช่วยลด ภาวะโลกร้อนของนักเรียนพยาบาลวิทยาลัย พยาบาล กองทัพบก ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนพยาบาลแต่ละชั้น ปีมีความรู้ภาวะโลกร้อนไม่แตกต่างกัน และมีความ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คงพร นิ่มเจริญชัยกุล และ คณะ (2558: 93-108) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุด ผูกอบรมกฎหมายสิ่งแวดล้อมในการจัดการขยะมูลฝอย สำหรับ นักเรียนในชุมชนริมคลอง มหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นที่ต่างกันมีความรู้ ดังกล่าวไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 แสดงว่าการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร รักษาโรคผิวหนัง เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้ สื่อในการถ่ายทอด และกระบวนการถ่ายทอดทาง สิ่งแวดล้อมศึกษา ในระยะเวลาเดียวกันทำให้ความรู้ของ ผู้เข้าร่วมการส่งเสริม ที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความรู้ เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง เพื่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2. ผลการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง เพื่อการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน มีทัศนคติต่อ พืชสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้เข้าร่วมการส่งเสริมได้รับการส่งเสริมองค์ ความรู้โดย การใช้กระบวนการที่มี ประสิทธิภาพในการ ส่งเสริมด้วยเทคนิคการถาม-ตอบ ทำให้ผู้เข้าร่วมการ ส่งเสริม สามารถแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาของประยูร วงศ์จันทร์ (2559: 10) สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นการสร้างจริยธรรมสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมเป็นการมุ่งสร้างจริยธรรม

สิ่งแวดล้อมความสำคัญที่รับรู้กับผลกระทบต่อการกระทำของตนเองที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมหรือคุณภาพชีวิตของผู้อื่น ส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับแนวคิดของสุชา จันทรเฒ (2541: 242) กล่าวว่าทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ 1) องค์ประกอบด้านความคิดต่อสิ่งนั้น 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึกในทางตรงกันข้าม 3) องค์ประกอบด้านการกระทำ และสอดคล้องกับแนวคิดของสงวนสุทธิ เลิศอรุณ (2550: 112) ได้ให้ความหมายไว้ว่าทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้แต่การเรียนรู้นั้น จะสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมประกอบกับการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองร่วมอยู่ด้วย ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารพบว่าผู้เข้าร่วมการส่งเสริมที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน มีทัศนคติต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ เกิดผล และนิเทศ ดินณะกุล (2561: 229-236) ได้ศึกษาเรื่อง ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อปัญหาการจราจรในจังหวัดปทุมธานีและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่ระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อปัญหาการจราจรไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสาร วงศ์มณีรุ่ง (2545: 2) ได้ศึกษาเรื่อง ทัศนคติของชุมชนและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน โดยรอบมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลจากการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับค่าเฉลี่ยของทัศนคติไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับวิจัยของ กานติมา วายลม (2563: 111-120) ได้ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของเทศบาลนครปากเกร็ด ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกระดับการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์

9. เอกสารอ้างอิง

- กานติมา วายลม. (2563). ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของเทศบาลนครปากเกร็ด ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 3(1), 111-120.
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2549). *การวางแผนการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. การวางแผนกลยุทธ์องค์การ. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ ก๊อปปี.

สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียงหนองขี้ แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อในการถ่ายทอด และกระบวนการถ่ายทอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้วยการนำเทคนิคการบรรยาย และการถามตอบ รวมถึงการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการส่งเสริม ทำให้ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมมีทัศนคติที่ดีต่อพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวาร ที่มีระดับชั้นที่ต่างกัน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรในกิจกรรมในห้องเรียนหรือในเนื้อหารายวิชาวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกสูงหนองเสียงหนองขี้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรต่อไปในอนาคต
- 2) ควรมีการให้ความรู้ และส่งเสริมให้เยาวชนและชาวบ้านเกิดทัศนคติที่ดีต่อพืชสมุนไพรในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์พืชสมุนไพรอย่างยั่งยืนและคงอยู่เพื่อลดปัญหาการสูญพันธุ์ของสมุนไพร
- 3) ควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษาพืชสมุนไพร ร่วมกับชาวบ้านในชุมชนเป็นประจำทุก ๆ ปี

8.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารเพิ่มเติมจากชาวบ้านในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง
- 2) ควรศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของชนิดพืชสมุนไพรรักษาริดสีดวงทวารที่เห็นผลในการรักษา รวดเร็วที่สุดเพื่อการรักษาหรือบรรเทาอาการให้ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

- เขมสร ชันทะ และวรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม. (2562). การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากมะกรูดในการดับ กลิ่นของ มูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษา (เสลงภูมิ) สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านดงหวาย ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลงภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 2(2), 2562: 20–32.
- คงพร นิ่มเจริญชัยกุล และคณะ. (2558). การพัฒนาชุดฝึกอบรมกฎหมายสิ่งแวดล้อม ในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับนักเรียนในชุมชนริมคลอง. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและ นานาชาติครั้งที่ 6, 1(6), 93-108.
- คู่มือการใช้สมุนไพรในโรงเรียน. (2540). การใช้สมุนไพรในโรงเรียน : กองการแพทย์ทางเลือก กรมการแพทย์. แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข. บริษัท วิอินดีดีไซน์จำกัด.
- จุฬารัตน์ กัลยา. (2557). การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรที่ใช้ในการปรุงอาหาร. *โครงการวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- จิตติวรดา เสนาดี และอดิศักดิ์ สิงห์สีโว. (2562). การส่งเสริมการลดการใช้พลาสติกสำหรับนักเรียนโรงเรียน เทศบาลสามัคคีวิทยา ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 2(5), 12–25.
- ธนวัฒน์ เกิดผล และนิเทศ ดินณะกุล. (2561). ทศนคติของประชาชนที่มีต่อปัญหาการจราจรในจังหวัด ปทุมธานี และปริมณฑล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*. 10(1), 229-236.
- นัฏฐกรณ์ ปรีกโรสง และคณะ. (2561). การพัฒนาคู่มือฝึกอบรมการอนุรักษ์สมุนไพรในป่าบุ่ง ป่าทามสำหรับชุมชนบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลแก้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. ประมวลบทความ:การประชุมวิชาการวิทยาการสิ่งแวดล้อมระดับชาติ. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*. 2561, 186-199.
- นารีรัตน์ แสนภักดี และไพบุลย์ ลิ้มมณี. (2562). การอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยวิธีการบวชป่า สำหรับนักเรียน โรงเรียน บ้านหนอง ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิทยาการ สิ่งแวดล้อมไทย*, 2(5), 68-80.
- ประยูร วงศ์จันทร์ (2559). สิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. กากะเย็บ: สำนักพิมพ์มหาสารคาม.
- _____. (2555). วิทยาการสิ่งแวดล้อม. มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2555). วิทยาการสิ่งแวดล้อม. มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2559). วิทยาการสิ่งแวดล้อม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประสาร วงศ์มณีรุ่ง. (2545). ทศนคติของชุมชนและผลกระทบที่เกิดกับชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปราณี อ่อนศรี. (2559). ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนพยาบาลกองทัพบก. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 17(3), กันยายน–ธันวาคม, 158–167.ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ. (2551). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผกามาต เรืองแก้ว และคณะ. (2561). การพัฒนาคู่มือการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพจากกากถั่วเหลือง. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 25(2), 1-11.
- พิกุล ก่ออำไพ. (26 มกราคม 2564). สัมภาษณ์โดย สุดจิตตา อโหสี. ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ตำบลนาข่า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดมหาสารคาม.
- พิพัฒน์ ชารุณนกร. (2557). ทศนคติกับการประยุกต์ใช้ทางการตลาด. *วารสารร่วมพฤษ*, 32(2), 73-79.
- วชิรญาณ นาศัยบุรณ์. (2558). การส่งเสริมการปลูกยางพาราเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในชุมชน. *โครงการวิจัยวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- วรัท พฤษภาณุพันธ์. (2550). ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency & Effectiveness). [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://peenet.blogspot.com>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2563].
- วาสนา นัยพัฒน์. (2556). ความรู้ความตระหนัก และพฤติกรรมการช่วยลดภาวะโลกร้อนของนักเรียนพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 14(3), กันยายน–ธันวาคม, 170-179.

- ศิริจันทร์ ชุณหกาญจน์ และคณะ (2563). การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับวิตามินดี ของบุคลากรสายสนับสนุน ของคณะ แพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ระหว่างกลุ่มที่ได้รับความรู้โดยการบรรยาย และกลุ่มที่ ได้รับความรู้ โดยการบรรยายผสมผสานกับสาระบันเทิง. *วชิรเวชสารและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง*. 62(4) : 205-212.
- สม อัมมะโต. (26 มกราคม 2564). สัมภาษณ์โดย สุธิดา อโหสี. ประชาชนชาวบ้านในชุมชน ตำบลนาข้าว อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม.
- สมาน พันโนราช. (26 มกราคม 2564). สัมภาษณ์โดย สุธิดา อโหสี. ประชาชนชาวบ้านในชุมชน ตำบลนาข้าว อำเภอวาปี ปทุม จังหวัดมหาสารคาม.
- สุธีมนต์ ทรงศิริโรจน์ และคณะ. (2559). การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีศึกษา หมู่บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. *วารสารราชชมงคลล้านนา*. 4(1), 1-10.
- อดิศักดิ์ สิงห์สีโว. (2554). *พื้นฐานสิ่งแวดล้อมศึกษา*. มหาสารคาม .สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อนันท์ งามสะอาด. (2551). *ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effective)*. อาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก สมุทรปราการ.
- อักษร สวัสดิ์ (2542). *ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาในเขตบางกะปิกรุงเทพมหานคร.(วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนา สังคม,สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์)*